

(ISSN: 2602-4047)

Metin Göksu, M. (2021). Social Studies Teachers' Views on Cultural Heritage Education, *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 6(13), 1061-1093.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoecc.352>

Article Type (Makale Türü): Research Article

SOCIAL STUDIES TEACHERS' VIEWS ON CULTURAL HERITAGE EDUCATION

Meral METİN GÖKSU

Dr., Kafkas University, Kars, Turkey, meralmetin38@hotmail.com

ORCID: 0000-0002-6858-7544

Received: 09.01.2021

Accepted: 25.05.2021

Published: 14.06.2021

ABSTRACT

The historical and cultural richness created by different civilizations that emerged in the past is transferred to future generations through education. Giving cultural heritage education in Social Studies course helps to support students' identity development as well as to raise individuals who learn about the history, values and culture of the society. The objective of this study is to determine the problems with which teachers face while teaching cultural heritage and to find solutions for the expectations of teachers. This study, which aims to determine the "views of social studies teachers on cultural heritage education", was carried out with 17 social studies teachers working in secondary schools in Kars city centre. The basic qualitative research design was used in the study in accordance with the qualitative research approach. A semi-structured "cultural heritage education" interview form was created by the researcher by making use of the literature in order to determine the views of social studies teachers on cultural heritage education. Descriptive and inferential codes that emerged during the analysis were used in order to explain the qualitative data collected and to reach the relationships. Interview analyses were coded separately by another expert in a different field in order to increase reliability. In line with the data obtained, it was concluded that the teachers mostly used various materials visually while using direct instructions and question-answer method in cultural heritage education and that the students did not have enough information about cultural heritage education. At the same time, the social studies teachers stated that their students experienced different problems in cultural heritage education, such as being unfamiliar with cultural heritage elements, not knowing the places outside their hometown, and excessive procedures for trips. The social studies teachers stated that students should be able to travel to different places and to increase and concretize course materials in order to solve these problems.

Keywords: Social studies, cultural heritage education, teacher.

INTRODUCTION

An individual needs to know the customs, traditions, and cultural elements of the society, in which s/he lives in, for adaptation. The better s/he knows the cultural values of the society s/he lives in and the more s/he understands the importance of these values, the easier it will be to convey them to future generations properly. Social studies course has an important place in terms of protecting the culture of the society, in which an individual lives, and transferring it to future generations. Teachers, who act as a bridge in raising new generations and providing cultural transfer, are also an important factor in terms of transferring the culture we live in to new generations.

“Culture is the harmonious combination of material and spiritual values which have been formed in the course of history and which give its personality to a nation and help to determine its difference with other nations” (Bilgiç, 1979, p. 18). Therefore, it is one of the features that distinguish one society from another. Cultural Heritage is, on the other hand, "tangible and intangible values and works which are the result of human efforts and activities in the natural environment" (Yeşilbursa, 2011, p. 10). Cultural heritage is a country's view of life and lifestyle as well as the collective creative power of its people and the revelation of its material and spiritual works through a united action. At the same time, historical artifacts and cultures left by civilizations that lived in the past are part of our wealth (Avcı & Memişoğlu, 2016). The historical and cultural riches created by different civilizations that lived in the past are passed on to future generations through education. As Dyer (2007) puts it, "education is undoubtedly at the heart of culture (whether ancient or modern)" (p.394); at this point, it is seen that education and culture are always intertwined and affect each other. Moreover, the awareness of understanding and preserving cultural heritage correctly is realized through education (Bean, 1999). Cultural heritage education increases the student's understanding, knowledge and awareness of the historical and cultural values of the natural environment in which they live (Dönmez & Yeşilbursa, 2014).

While providing cultural heritage education, teachers should start with cultural heritage elements close to student and concretize the subject from close to far and from known to unknown; in this way, the student's level of knowledge can be increased. This enables students to interpret different characteristics of civilizations living at different times, to share their unwritten experiences or knowledge, and to “imagine” the past more vividly (Avcı & Memişoğlu, 2016; Burke, 2003; Şimşek, 2003). At the same time, social studies course acts as a bridge in terms of protecting cultural heritage elements from the past and transferring them to future generations.

Providing cultural heritage education in Social Studies course aims to support the identity development of students as well as to raise individuals who learn about the history, values and culture of the society (Demircioğlu, 2007). The curriculum of Social Studies course is designed to protect and develop cultural heritage, which ensures the formation of national consciousness by understanding the "culture and heritage" learning area and the basic elements and processes that make up Turkish culture and history, with values such as family unity, sensitivity to cultural heritage and patriotism. It is also prepared in a way to develop skills such

as using evidence, perceiving change and continuity with time and chronology, research and empathy, using Turkish correctly, properly and effectively, and creativity and critical thinking (Ministry of National Education, 2018). The content and skills expected to be given to students in Social Studies course curriculum are clearly stated. Therefore, it is necessary to determine the problems encountered while teaching cultural heritage and to find solutions for the expectations of teachers. Cultural heritage education can ensure that the student becomes responsible, creates the awareness of being a nation, and internalises a sense of homeland, patriotism and history.

Considering the literature related to cultural heritage education, there are many studies on cultural heritage education. Some of these studies are as follows: It is mentioned that students learn about their own past, get to know different cultures, and establish connections between the past and the future (Sertkaya, 2010; Sidekli & Karaca, 2013). Primary school students' understanding and knowledge of the historical and cultural values of the natural environment in which they live in relation to the tangible cultural heritage are determined (Ulusoy, 2009; Yesilbursa, 2013; Dönmez & Yesilbursa, 2014). In different studies conducted with students, it can be seen that the students' knowledge, viewpoint, perception, attitude, and awareness of the areas relevant to cultural heritage were assessed (Akkaya, 2017; Arıkan & Doğan, 2013; Aslan & Çulha, 2008; Dönmez & Yesilbursa, 2014; Gürdoğan Bayır & Çengelci Köse, 2019; Gurel & Çetin, 2019; Karakuş et al., 2011; Sağ & Ünal, 2019; Tuncel & Altuntaş, 2020; Uztemur et al., 2019). In the thesis focusing on student and teacher views on cultural heritage education in Social Studies course, Avcı (2014) mentions that students and teachers attach importance to the issue of cultural heritage and that the subject of cultural heritage is included within the scope of Social Studies course. Gürel (2018) examines the effect of intangible cultural heritage activities on students' attitudes towards intangible cultural heritage elements and investigates student perceptions towards these elements in Social Studies course for 7th grade students. In the study, it was determined that students were able to correctly make sense of the concept of intangible cultural heritage and differentiate it from the concept of tangible cultural heritage, that student awareness of local cultural values was higher than national values, and that student interest in traditional children's games, which is an important part of intangible cultural heritage, was high. However, it was concluded that these games were not sufficiently experienced. Arıkan & Doğan (2013) found out in their study that socio-economic level affected success and attitude towards cultural heritage. It was also mentioned that museums had an important place in cultural heritage education and identity acquisition (Işık, 2013; Meydan & Akkuş, 2014; Özçelik-Tezel, 2007). Many more studies on cultural heritage and cultural heritage education have been and are being conducted. Dere (2021) study aims to assess the experiences of the social studies teacher candidates who created documentaries on items of cultural heritage. It is revealed that teacher candidates perceive transition, continuity, and perpetuation of the culture as the most significant aspects of the cultural heritage. Bıyıklı (2010) discusses the role of cultural heritage items in the representation of Anatolian civilizations and the Turkish past, the types of the cultural heritage items that are represented, and the change in the cultural heritage notion over time. At the same time, there are also studies on the opinions of teachers about cultural heritage education and teaching in different

branches and on the perception, attitude, experience and awareness of teacher candidates towards cultural heritage education.

This study, which was conducted on the views of social studies teachers on cultural heritage education, is important in terms of providing information about how teachers teach cultural heritage education in Social Studies course, which method/technique they use, and what is the place of cultural heritage education in Social Studies course. Unlike other studies, how subjects for cultural heritage education should be given in Social Studies course were presented from the perspective of the teachers. The study also revealed the importance of Social Studies course in students' getting to know their own culture, embracing their cultural values and growing up as individuals with a sense of responsibility. It is thought that it will contribute to the literature in terms of improving the awareness and sensitivity of teachers in cultural heritage education. The findings of this study are important in terms of revealing a new perspective on historical cultural heritage education in Social Studies course and inspiring other studies to be conducted.

In this context, the following questions were sought:

- How does cultural heritage education take place in social studies course?
- What is the level of competence of students' knowledge about cultural heritage education?
- What are the problems faced by social studies teachers in cultural heritage education?
- What are the solution suggestions for the problems faced by social studies teachers in cultural heritage education?
- What is the place of Social Studies course in cultural heritage education?

METHOD

Research Model

This research was designed in accordance with the qualitative research approach. The basic qualitative research design was used in the study (Altheide & Johnson, 2011). This pattern focuses on how participants interpret their lives and create and add meaning to their experiences (Merriam, 2013). In this study, since the ideas and experiences of the social studies teachers about cultural heritage education were investigated, a detailed examination of a specific situation was attempted to be focused. The present study was conducted with the permission of Kafkas University Scientific Research Ethics Committee within the scope of the decision numbered 19.11.2020/28644117-905.02/.

Study Group

The study group consists of 17 social studies teachers working in 9 secondary schools in the city centre of Kars in the first semester of the 2020-2021 academic year. The reason why only a few teachers were included in the research is to allow the subject to be investigated in depth. Easily accessible situation sampling (Yıldırım &

Şimşek, 2011) was used in the research. This sampling method brings speed and practicality to the research. This research is limited to the findings obtained from the study group. Information regarding the demographic characteristics of the participants is presented in Table 1:

Table 1. Participants' demographic characteristics

Participant	Gender	Age	Experience
T1	F	28	1-5 years
T2	M	50	Above 15 years
T3	F	40	6-10 years
T4	M	34	1-5 years
T5	F	36	6-10 years
T6	F	34	6-10 years
T7	M	43	Above 15 years
T8	M	38	11-15 years
T9	M	46	Above 15 years
T10	M	48	Above 15 years
T11	M	36	6-10 years
T12	F	24	1-5 years
T13	F	41	6-10 years
T14	M	38	6-10 years
T15	F	34	1-5 years
T16	F	32	1-5 years
T17	M	40	6-10 years

When the table is evaluated, the distribution of the participants according to the categories are as follows: considering gender there are 9 male and 8 female participants; 5 participants have a work experience between 1-5 years, 7 participants between 6-10 years, 1 between 11-15 years and 4 participants with 15 years or above. A balanced distribution was considered in a general sense.

Collection of Data

Yıldırım & Şimşek (2011) define qualitative research as a study in which qualitative information gathering methods such as observation, interview and document analysis are used, and a qualitative process is followed to reveal perceptions and events in a realistic and holistic manner in the natural environment. Semi-structured interview form technique, one of the qualitative research methods, was used in this study. A semi-structured interview form was developed by the researcher by using the literature (Yıldırım & Şimşek, 2011) in order to determine the views of social studies teachers on cultural heritage education. A draft form was created by using 6 open-ended questions to reveal the views of teachers on "cultural heritage education". A pilot trial of the semi-structured interview form was carried out. Expert opinions consisted of two academicians, who were experts in the field, and a social studies teacher with a degree of Master of Science. The form was rearranged in line with the opinions of the field expert, and it was adapted to the study group in the context of the purpose of the research and finalized with 5 questions. A total of 17 Social Studies teachers from 9 secondary schools in

the city centre of Kars were interviewed face to face, and information was given on how to conduct the study and to keep the information of the participants confidential. Interviews with teachers lasted approximately 10-15 minutes in the teachers' room. Since the teachers did not want the interview to be recorded with a recording device, written answers to the interview questions were received from the teachers.

Data Analysis

The data obtained from the interviews with the participants in the study were listed, and the data were analysed. The descriptive analysis method, which often includes direct quotations, was used in the analysis of the data, and 4 stages were followed: coding the data, determining the themes in the coded data, arranging the codes and themes, and defining and interpreting the findings (Yıldırım & Şimşek, 2011). In the analysis process, firstly, the interview forms were analysed. In the analysis of the opinions of the participants, groupings were made according to similar expressions, and the statements were given with the frequencies by creating tables. The codes and findings obtained in the study were shown with direct quotations from the teachers' answers to the questions in the interview form. The names of the teachers who participated in the interview were kept secret, and the teachers were coded as T1, T2, T3 ... T17.

The ability of the obtained findings to reflect the reality is defined as validity, whereas the consistency and repeatability of these findings is defined as reliability (Yıldırım & Şimşek, 2011). In order to ensure the validity and reliability of this study, the following steps were carried out: a) In the content analysis, the researcher and a field expert examined each opinion form separately and compared the analysis units obtained, and in cases where different statements were included, the data collection tool was examined together and the relevant analysis unit was rearranged. , b) After analysing the obtained data, they were presented to the teachers in order to obtain their approval, c) The similarity rates of the data set encoded by more than one coder are important in terms of clearing the individual effect of the researcher and determining the reliability (Fidan & Öztürk, 2015; Bozan & Ekinci, 2020).

The reliability of the study was calculated using the formula of Miles and Huberman (1994) (Reliability = Consensus / Consensus + Disagreement x 100). The consistency between the codes conducted by two different experts was determined as 85% in total.

FINDINGS

Questions were asked about "how cultural heritage education takes place in Social Studies course", which is the first sub-aim of the study. Findings related to the responses of the Social Studies teachers are given in Table 2 and Table 3.

a) Social Studies Teachers' Views on the Method/Technique Used in Cultural Heritage Education

Table 2. Methods/Techniques Used in Cultural Heritage Education

Methods/techniques used	f	%
Lecture	15	30
Question answer	14	28
Brainstorming	6	12
Trip	4	8
Observation	4	8
Case Study	3	6
Discussion	2	4
Demonstration	2	4
Total	50	100

In table 2, most of the social studies teachers state that they use the lecture (f=15) and question-answer (f=14) method in their lessons. In addition, it is seen that the number of teachers who use such methods and techniques as brainstorming (f=6), trip (f=4), and observation (f=4) is close to each other. It is understood that the number of teachers who use methods and techniques such as discussion (f=2), demonstration (f=2) and case study (f=3) in their lessons is very low. Below are some examples about the social studies teachers' views:

In my lessons, I mostly use lecture, question-answer and brain storming. (T1)

I use direct expression, discussion, demonstration and question-answer method. (T5)

Generally, I use narration and question-answer methods (T6).

b) Materials Used in Cultural Heritage Education

Table 3. Materials Used in Cultural Heritage Education

Materials used	f	%
Smart board	14	25
Map	10	18
Textbook	9	16
EBA	5	9
Photos	5	9
Regional models and visuals	3	5
Slides	3	5
Posters	2	4
Supplementary reference books	2	4
Other (posters, magazines, ID cards, postcards, travel books, music, concept maps)	3	5
Total	56	100

According to Table 3, social studies teachers mostly use smart boards (f=14) in classroom activities while dealing with cultural heritage. The use of smart boards in Social Studies course enables the concretization of abstract subjects and leads students to have an environment for permanent learning visually. It is observed that the number of teachers using maps (f=10) and textbooks (f=9) is close to each other. At the same time,

most of the teachers used maps while explaining the subject. It can therefore be said that the use of maps is important in cultural heritage education. It is also understood that although there are teachers who use EBA (f=5), photos (f=5), models and visuals of the region (f=3), slides (f=3), posters (f=2) and reference books (f=2), they use visual materials less. The active use of smart boards can be effective in less use of visual materials. Below are some examples from the views of the social studies teacher candidates:

Since cultural heritage elements are mostly visual, I use the book to explain different subject while using smart board and map. (T3).

I use textbooks, smart boards, models and images of cultural heritage elements made by students. (T5).

I use images, videos, maps, postcards and concept maps. I also ask students to write travel books about the places they have visited and the different cultures they know about. (T15).

In the second sub-aim of the study, questions were asked about "the level of competence of students' knowledge about cultural heritage education". Findings regarding the responses of the Social Studies teachers are given in Table 4.

Table 4. The Level of Competence of Students' Knowledge about Cultural Heritage Education

The level of competence of students' knowledge about cultural heritage education	f	%
Not enough	16	94
Enough	1	6
Total	17	100

In table 4, almost all of the social studies teachers state that students do not have enough information (f=16) about cultural heritage education. The teachers even stated that their students were not aware of the cultural heritage elements in their immediate surroundings. Below are some examples about the social studies teachers' views:

No, it is not enough because students sometimes even view their own culture as a foreigner culture. (T1).

Unfortunately, students' knowledge of cultural heritage elements is not sufficient. However, they can absorb the cultural heritage of the society, in which they live, by reading and researching. (T4).

It is not enough. At the very least, trips to cultural heritage elements in the immediate surroundings can be organized, and more space can be allocated in print and visual media. (T7).

In the third sub-purpose of the study, the problems faced by social studies teachers in cultural heritage education were asked. Findings regarding the responses of the Social Studies teachers are given in Table 5.

Table 5. Problems Faced by Social Studies Teachers in Cultural Heritage Education

Problems	f	%
Students being unfamiliar with cultural heritage elements	3	12
Excessive procedures for the trip	3	12
Having financial difficulties	3	12
Students not knowing the places outside their hometown	3	12
Subjects not attracting students' attention	2	8
Shortage of materials	2	8
Inadequate time for lessons	2	8
Lack of permanent learning	2	8
Failure to concretize the subject	2	8
Other (crowded classes, forgetting traditions and customs, unsuitable internet infrastructure in schools, smart boards not working)	3	12
Total	25	100

According to Table 5, the social studies teachers state that their students do not recognize their own cultural heritage items (f=3) and are unfamiliar with cultural heritage items. The teachers wanted to organize trips to introduce their students to their cultural heritage items; however, they could not organize trips due to excessive procedures for the trip and the financial impossibility of the students. It is stated that social studies teachers are confronted with the following types of problems: Students being unfamiliar with cultural heritage elements, excessive procedures for the trip (f=3), having financial difficulties (f=3), students not knowing the places outside their hometown (f=3), subjects not attracting students' attention (f=2), shortage of materials (f=2), inadequate time for lessons (f=2), lack of permanent learning (f=2), and failure to concretize the subject. Below are some examples about the social studies teachers' views:

I am having difficulties as it does not attract the attention of my students enough. (T10).

When conducting an event related to cultural heritage elements, inadequate time for lessons, the problem of transportation for museum visits, regulatory restrictions and crowded classes are a problem. (T11).

I usually take trips to historical places and museums, and it is especially difficult to find a vehicle for these trips. Since economic support is required for trips out of the city, this is not possible in practice (T14).

In the fourth sub-purpose of the study, the social studies teachers were asked what their solution suggestions were for the problems they encountered in cultural heritage education. Findings regarding the responses of the Social Studies teachers are given in Table 6.

Table 6. Solution Suggestions for the Problems Faced by Social Studies Teachers in Cultural Heritage Education

Solution suggestions	f	%
Enabling students to visit and see different places	7	28
Increasing course materials	4	16
Increasing course hours	3	12
Concretization	2	8
Introducing traditions and customs	2	8
Easing trip procedures	2	8
Other (promoting their own culture; preparing the environment for reading and research; creating a learning environment by doing and living; school facilities should be improved; financial opportunities of schools should be increased; and schools and municipalities should cooperate)	5	20
Total	25	100

In Table 6, most of the social studies teachers state that students should be allowed to visit and see different places (f=7). Allowing students to see different places will create an awareness of cultural heritage education. Some teachers stated that course materials should be increased (f=4) because it is understood that the more the material is used in Social Studies course, the more students' interest in the course will increase. It is seen that the number of teachers who gave answers such as increasing course hours (f=3), concretization (f=2), introducing traditions and customs (f=2) to students and easing trip procedures (f=2) are also close to each other. According to the answers received from the teachers, the fact that lesson hours are not sufficient caused the teachers to use the method of direct instruction. Below are some examples from the views of the social studies teacher candidates:

Introducing traditions and customs, making researches about them, and providing opportunities for students to travel. (T1).

Increasing course materials and easing procedures on trips. (T2).

Increasing course hours increases the time we will devote to subjects, and I think that the curriculum should be based on learning by doing and living in general. (T5).

In the fifth sub-purpose of the study, the social studies teachers were asked questions about the importance of Social Studies course in cultural heritage education. Findings concerning the views of the social studies teachers are given in Table 7.

Table 7. The Importance of Social Studies Course in Cultural Heritage Education

The importance of Social Studies course in cultural heritage education	f	%
Allowing them to know their own culture	6	22
Gaining cultural values	5	19
Gaining sensitivity to cultural heritage elements	4	15
Serving as a bridge in cultural transfer	4	15
Learning the cultural heritage elements of the place where they live, their country, and the world	4	15
Creating awareness	2	7
Other (to be responsible, to be a nation, to create a sense of patriotism and history)	2	7
Total	27	100

Considering the findings in Table 7, the social studies teachers state that Social Studies course is important for students to become familiar with their own culture (f=6) and to gain cultural values (f=5) to individuals. It is stated by the teachers that Social Studies course is important for students to gain sensitivity to cultural heritage elements (f=4), to act as a bridge in cultural transfer (f=4) and to learn the cultural heritage elements of the place, country and the world (f=4). In addition to raising awareness about the past (f=2), this course also has an important place in ensuring that students have responsibility, create the awareness of being a nation, and internalise a sense of homeland, patriotism and history (f=2). Below are some examples about the social studies teachers' views:

The introduction of cultural heritage elements is the subject of the Social Studies course. The importance of the course is great in introducing these elements. It allows the individual to get to know his/her own culture (T2).

Thanks to Social Studies course, students have adaptability and responsibility to learn the cultural heritage elements of the place they live in, their country, and the world, and to protect these elements (T3).

It acts as a bridge in cultural transfer between the past and the future (T4).

CONCLUSION and DISCUSSION

In cultural heritage education, different methods and techniques should be used in order to attract the student's interest and to ensure permanent learning. According to the study, most of the teachers prefer the lecture and question-answer techniques in cultural heritage teaching. It is seen that teachers use this method to be able to complete their course plans on time since there is inadequate time for lessons. In the studies of Cantürk (2020), Pala & Şimşek (2017), it was found that teachers did not include other methods and techniques except lecture and question-answer. At the same time, teachers stated that it was beneficial to use the trip-observation technique as much as possible. The same results were obtained in different studies (Azrak & Yalçinkaya, 2020; Dönmez & Yeşilbursa, 2014). Conducting activities that will enable students to actively participate in the process ensures that students create a positive feeling about the lesson and their own culture. Some teachers, on the other hand, state that they use different methods such as case study, demonstration and brainstorming due to the lack of suitable environment and opportunity for the trip-observation technique. Sağ (2018) states that students enjoyed the lesson, which was taught with the method of brainstorming and mind mapping, and that the whole class participated in the lesson while brainstorming and mind mapping applications were performed. In the study of Avcı & Memişoğlu (2016) on social studies teachers' views on cultural heritage education, they concluded that teachers generally used the presentation and brainstorming method, and that the number of teachers who made museum visits and cultural visits was low.

It is observed that social studies teachers generally use different materials while teaching subjects related to cultural heritage. In the teaching process, teachers try to create a multi-teaching environment that can keep

the student's interest alive, support the subject to be learned with visual and audio materials, and provide permanent learning (Issa et al., 1999; Tosun & Çalışkan, 2020). Therefore, it is seen that social studies teachers actively use smart boards and maps visually. Ulusoy (2009) states that various visual elements reflecting culture and heritage should be used and that the use of various visuals such as maps and photographs in Social Studies course will facilitate learning (Ulusoy & Gülüm, 2009). Pictures and other images used in cultural heritage education provide the next generations with the opportunity to share the experiences or knowledge of cultures which lived in the past and which have not been written down (Burke, 2003: 13). At the same time, it enables us to "envison" the past more vividly (Şimşek, 2003). Sağ (2018) also states that students enjoyed the course supported by materials such as power-point presentation and video. Cantürk's (2020) study shows that some teachers benefited from animated films and videos in educational platforms such as EBA and Morpa Campus. Therefore, the use of different visuals while teaching cultural heritage prepares an environment for students to draw their attention to the lesson and to create permanent learning. In the study, teachers actively used most of the textbooks. In addition, it is seen that they also benefited from reference books and various magazines. In the studies of Cantürk (2020) and Polat (2016), it was stated that teachers generally used supplementary source books and textbooks as different materials.

It is observed that almost all the social studies teachers do not know enough about cultural heritage education of students. It is understood from the answers received from the teachers that students do not know the cultural heritage elements in their close environment very well and do not make much effort to learn. In similar studies, it is concluded that students' knowledge on cultural heritage issues is not sufficient (Arıkan, 2012; Arıkan & Doğan, 2013).

The social studies teachers state that students experience different problems in cultural heritage education such as being unfamiliar with cultural heritage elements, students not knowing the places outside their hometown, and many procedures for the trip. Similar studies also show that teachers do not prefer to organise trips to areas with cultural heritage elements, such as museums and archaeological sites, due to excessive procedures for official permissions (Avcı, 2014; Avcı & Memişoğlu 2016; Azrak & Yalçinkaya, 2020). At the same time, shortage of materials, inadequate time for lessons and students' inability to concretize the subject are among the problems expressed by the teachers. It is also stated in similar studies that students cannot concretize the subject due to the problems caused by the lack of materials and visual materials related to cultural heritage elements (Avcı, 2014; Azrak & Yalçinkaya, 2020). In order to introduce cultural heritage elements in Social Studies course, extra-classroom activities should be used more. According to the answers received from the teachers, it is seen that there is not enough room for the out-of-class environments, literary works and cultural activities. In the research conducted by Çengelci (2013), it is stated that cultural activities, outdoor spaces, literary works and cultural activities are not sufficiently used within the scope of Social Studies course.

Most of the social studies teachers stated that they needed to allow students to visit different places in order to solve the problems they encounter in cultural heritage education. Students' trips and seeing different places

provide an environment for them to develop their historical thinking skills. Yılmaz & Şeker (2011) stated that sixth and seventh grade students saw museum visits useful for Social Studies course which would help develop historical thinking skills. At the same time, the social studies teachers stated that course materials should be increased and concretized. Avcı & Memişoğlu (2016) also stated that various activities, such as focusing on museum-historical site visits, increasing cultural activities in schools, making posters, and enriching the subjects with visuals, should be carried out. While Social Studies course is being taught, students give their attention to the lesson thanks to different materials and visual materials offered to students, and thus the environment is prepared for the formation of permanent learning by concretizing the learning.

Social studies course has an important place in cultural heritage education because it enables individuals to get to know their own culture. In particular, with the cultural heritage learning area, students recognize the basic elements that make up the Turkish culture, know that the culture that creates national consciousness must be protected and developed, and realize the importance of cultural elements in the formation of a society's national identity (Arıkan, 2012). In addition, the teachers also state that providing students with cultural values enables them to gain sensitivity to cultural heritage elements which would act as a bridge in cultural transfer. Similar studies also support the present study, where individuals have important functions such as recognizing, protecting and developing their own culture (Akkuş et al., 2015; Avcı & Taşer, 2020; Gürel, 2018; Sertkaya, 2010), embracing intangible cultural heritage elements, and taking protective approaches (Bean, 1999; Taylor, 2004). In addition, the teachers state that students should create awareness and have a sense of responsibility. The experiences of students with cultural heritage elements are also revealed in studies that increase their awareness and interest in these elements, raise individuals with a sense of responsibility and develop protection awareness (Akkuş et al., 2015; Avcı & Taşer, 2020; Çelepi, 2016; Garcia & Michaelis, 2001; Gürel, 2018; Işık, 2013; Öztürk et al., 2015; Yesilbursa, 2011). In addition, the social studies teachers state that cultural heritage education prepares the environment for students to learn the cultural heritage elements of the country and the world where they live. Avcı & Memişoğlu (2016) also state that cultural heritage education will enable children to recognize not only their own heritage elements but also universal heritage elements.

RECOMMENDATIONS

- According to teachers, cultural heritage education should focus on trips to historical and cultural areas. Planned trips should be provided by municipalities or local governments. Necessary tools and resources should be provided from municipalities or local governments for planned trips.
- Procedures for trips should be eased. Since legal procedures for a trip are too complicated and demanding, teachers find it difficult to carry out these procedures.
- Schools should be enriched in terms of visual materials because the student should be allowed to concretize.
- Social Studies course hours should be increased.

ETHICAL TEXT

In this article, the journal writing rules, publication principles, research and publication ethics, and journal ethical rules were followed. In addition, the research was approved by the Kafkas University Ethic Committee (19.11.2020/28644117-905.02/).

Author Contribution Rate: The author's contribution rate is 100%.

REFERENCES

- Akkaya, M. (2017). The Analysis About Conception And Knowledge Of Students About Culturel And Historical Values In Nazilli. *International Journal of Turkish Education Sciences*, 8, 226-239
- Akkuş, G., Karaca, S. & Polat, G. (2015). Heritage awareness and experience: an exploratory study on university students. *Academic Overview/Internatiomal Refereed Journal of Social Science*, 50, 71–81.
- Altheide, D. L., & Johnson, J. M. (2011). Reflections on interpretive adequacy in qualitative research. In N. K. Denzin, & Y. S. Lincoln (Eds.), *The SAGE handbook of qualitative research* (pp. 581-594). Sage.
- Arıkan, İ. & Doğan, Y. (2013). Analyzing the success levels and attitudes of elementary education 7th grade students related to cultural heritage (Adıyaman province case). *Adıyaman University Journal of Social Sciences*, 6(5), 30-64. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.730>
- Arıkan, İ. (2012). *Analyzing the success levels and attitudes of elementary education 7th grade students related to cultural heritage* (Adıyaman province case) [Unpublished postgraduate thesis]. Adıyaman University.
- Aslan, E. & Çulha, B. (2008). Kimiz biz?. Türkiye'deki ilköğretim okullarında "ulusal kimlik" ve "kültürel miras eğitimi. M. Safran & D. Dilek (Ed.), *21. yüzyılda kimlik, vatandaşlık ve tarih eğitimi* içinde (s. 133-152). Yeni İnsan Yayınevi.
- Avcı, M. & Taşer, S. (2020). Investigation of culture and heritage learning area in social studies course through social studies curriculum. *The Journal of Academic Social Science*, 8(111), 368-385, <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.46416>
- Avcı, M. & Memişoğlu, H. (2016). Views of social studies teachers about the cultural heritage education. *Elementary Education Online*, 15(1), 104-124.
- Avcı, M. (2014). *In social studies students and teachers opinions on the training of cultural heritage*. [Unpublished postgraduate thesis]. Abant İzzet Baysal University.
- Azrak, S., & Yalcinkaya, E. (2020). Social studies teachers' views on historical cultural heritage education (the case of Denizli). *Kastamonu Education Journal*, 28(3), 1307-1320. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3866>
- Bean, G. (1999). South coast in ancient times. (Trans. I. Delemen & S. Cokay). Arion Publishing.
- Bıyıklı, S. G. (2010). *Representation of cultural heritage in textbooks: Examination of the illustrations in the 4th and 5th grade social studies textbooks (1974-2009) in Turkey* [Unpublished postgraduate thesis]. Koç University.
- Bilgic, E. (1979). What is culture, what is not?. *Journal of National Education*, 1(3), 15–22.
- Burke, P., (2003). *Eyewitnesses from poster to sculpture, from miniature to photography*, Kitap Publishing.

- Cantürk, A. (2020). *Analyzing the in-class practices of social studies teachers regarding the culture and heritage theme*. [Unpublished postgraduate thesis]. Trabzon University.
- Celepi, M. S. (2016). Intangible cultural heritage and university youth. *Adnan Menderes University Journal of Institute of Social Sciences*, 3(3), 15–35. <https://doi.org/10.30803/adusobed.288155>
- Çengelci, T. (2013). Determining social and cultural resources being used in the social studies course. *Electronic Journal of Social Sciences*, 43(12), 219-236.
- Demircioğlu, İ. H. (2007). *Student-centered approaches in history teaching*. Anı Publishing.
- Dere, İ. (2021). Learning the cultural heritage by documenting: Field experiences of teacher candidates of social studies. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 43, 108-121.
- Dönmez, C. & Yeşilbursa, C.C. (2014). The effect of cultural heritage education on students' attitudes toward tangible heritage. *Elementary Education Online*, 13(2), 425-442.
- Dyer, A. (2007). "Inspiration, enchantment and a sense of wonder...can a new paradigm in education bring nature and culture together again?". *International Journal of Heritage Studies*, 13(4-5), 393-404. <https://doi.org/10.1080/13527250701351106>
- Garcia, J. & Michaelis, J. U. (2001). *Social studies for children*. Allyn and Bacon.
- Gürel, D. (2018). *Use of intangible cultural heritage activities in 7th grade social studies course* [Unpublished doctorate thesis]. Gazi University.
- Gürdoğan-Bayır, Ö. & Çengelci-Köse, T. (2019). Secondary School Students' Views about Cultural Heritage and Preserving Cultural Heritage. *Kastamonu Education Journal*, 27(4), 1827-1840.
- Gürel, D. & Çetin, T. (2019). A qualitative study on the opinions of 7th grade students on intangible cultural heritage. *Review of International Geographical Education Online (RIGEO)*, 9(1), 32-62.
- Işık, H. (2013). The effect of education-project via museums and historical places on the attitudes and outlooks of teachers. *International Journal of Academic Research*, 5(4), 300-306. <https://doi.org/10.7813/2075-4124.2013/5-4/B.45>
- Issa, R. R. A., Cox, R. F. & Killingsworth, C. F. (1999). Impact of multimedia- based instruction on learning and retention. *Journal of Computing in Civil Engineering*, 13, 281-290. [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)0887-3801\(1999\)13:4\(281\)](https://doi.org/10.1061/(ASCE)0887-3801(1999)13:4(281))
- Karakuş, U., Çepni, O. & Kılcan, B. (2011). Examining the views of secondary school students on tourism according to different variables (A quantitative study in Safranbolu). *Pegem Journal of Education and Instruction*, 1(4), 85-97.
- Meydan, A. & Akkuş, A. (2014). The importance of getting students adopt the historical and cultural values through museum visits in social studies teaching. *Marmara Geographical Journal*, 29, January, 402–422. <https://doi.org/10.14781/mcd.92390>
- Ministry of National Education (2018). *Social studies course curriculum (primary school and secondary school 4. 5. 6. and 7. classes)*. Ministry of National Education.
- Özçelik-Tezel, C. (2007). On the emergence of national identity in connection with museums and the society: Singapore, *Electronic Journal of Social Sciences*, 20(20), 133–155.

- Öztürk, A., Kılıçarslan, D., Demir, Y. & Caber, M. (2015). Turkey tourism education at the undergraduate level domain knowledge and experience related to the determination of elements of the cultural heritage of the students. 16. National Tourism Congress Proceedings Book, 1-23.
- Pala, F. & Şimşek, A. (2017). Teaching dates in social studies. *Turkish History Education Journal*, 5(1), 136-156.
- Polat, S. (2016). *Investigation of level of including of natural and cultural assets in social studies education* [Unpublished doctorate thesis]. Giresun University.
- Sağ, C. (2018). *An action research based on activities on intangible cultural heritage education in primary school social studies class* [Unpublished postgraduate thesis]. Bartın University.
- Sağ, Ç. & Ünal, F. (2019). Determination of the awareness of students on intangible cultural heritage. *Bolu Abant İzzet Baysal University Journal of Faculty of Education*, 19(4), 1550-1560.
- Sertkaya, B. K. (2010). *Culture transfer and cultural identity development in secondary school social studies education* [Unpublished postgraduate thesis]. Balıkesir University.
- Şimşek, A. (2003). The use of visual material in history education. *Journal of Kirsehir Faculty of Education*, 4(1), 143- 157.
- Taylor, K. (2004). Cultural heritage management: A possible role for charters and principles in Asia. *International Journal of Heritage Studies*, 10(5), 417-433. <https://doi.org/10.1080/1352725042000299045>
- Tosun, T., & Çaliskan, H. (2020). The Analysis of the Pedagogic Content Knowledge Regarding the Culture and Heritage Learning Area of Social Studies Teachers and Teacher Candidates. *Journal of Interdisciplinary Education: Theory and Practice*, 2(1), 1-22.
- Tuncel, G. & Altuntaş, B. (2020). The Perception of Cultural Heritage of Primary School Grade 4th Students: A Semiotic Analysis. *International Journal of Field Education*, 6(1), 123-140.
- Ulusoy, K. & Gulum, K. (2009). To use of teachers to the teaching materials while studying history and geography subjects in social science lessons. *Journal of Kırşehir Faculty of Education*, 10(2), 85-99.
- Ulusoy, K. (2009). The assessment of process the aim of culture and heritage in social sciences lesson for the fourth and fifth grades. *Academic Overview International Refereed Journal of Social Sciences*, 18, 1-26.
- Uztemur, S., Dinc, E. & Acun, I. (2019). Teaching social studies in historic places and museums: An activity based action research. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 5(1), 252-271.
- Yesilbursa, C.C. (2011). The effect of heritage education in the social studies course on students' attitudes toward tangible cultural heritage and their academic achievement [Unpublished doctorate thesis]. Gazi University.
- Yesilbursa, Cemil C. (2013). The sixth grade students' views toward tangible heritage. *Kastamonu Education Journal*, 21(2), 405-420.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Qualitative research methods in social sciences*. Seckin Publishing.
- Yılmaz, K. & Şeker, M. (2011). Investigation of primary school students' views on museum trips and their use in social studies teaching. *İstanbul Aydın University Journal*, 3(9), 21-39.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KÜLTÜREL MİRAS EĞİTİMİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ**Öz**

Geçmişte yaşamış uygarlıkların oluşturdukları tarihi ve kültürel zenginlikler eğitim vasıtasıyla gelecek kuşaklara aktarılmaktadır. Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras eğitiminin verilmesi toplumun tarihini, değerlerini ve kültürünü öğrenen bireyler yetiştirmenin yanı sıra öğrencilerin kimlik gelişiminin desteklenmesine de yardımcı olmaktadır. Yapılan çalışma ile kültürel miras eğitimi verilirken öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların neler olduğunun belirlenmesi ve öğretmenlerin beklentilerine yönelik çözüm yollarının bulunması amaçlanmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “kültürel miras eğitime yönelik görüşlerini” tespit etmeyi amaçlayan bu çalışma, Kars ili merkez ortaokullarında görev yapan 17 sosyal bilgiler öğretmeniyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültürel miras eğitime yönelik düşünce ve deneyimlerine dair görüşlerini tespit etmek amacıyla alan yazından yararlanılarak araştırmacı tarafından “kültürel miras eğitimi” yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Toplanan nitel verileri açıklayabilmek ve ilişkilere ulaşabilmek için analiz esnasında ortaya çıkan açıklayıcı, çıkarımsal kodlar kullanılmıştır. Güvenirliği artırmayı sağlamak amacıyla görüşme analizleri farklı alan uzmanı aracılığıyla ayrı ayrı kodlanmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda, kültürel miras eğitiminde öğretmenler daha çok düz anlatım ve soru-cevap yöntemini kullanırken görsel olarak çeşitli materyallerden faydalandıkları ve öğrencilerin kültürel miras eğitimi hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda sosyal bilgiler öğretmenleri kültürel miras eğitiminde öğrencilerin kültürel miras öğelerine yabancı olmaları, öğrencilerin yaşadıkları bölgenin dışındaki yerleri bilmemesi, gezi için prosedürlerin fazla olması gibi farklı sorunlar yaşadıklarını bu sorunların çözümüne yönelik da öğrencilerin farklı yerleri gezmelerine imkan sağlanması, ders materyallerinin artırılması ve somutlaştırmanın yapılması gerektiğini tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sosyal bilgiler, kültürel miras eğitimi, öğretmen.

GİRİŞ

Bireyin yaşadığı topluma uyum sağlayabilmesi için içerisinde yaşadığı toplumun örf, adet, gelenek-görenek ve kültürel öğelerini bilmesi gerekmektedir. Yaşadığı toplumun kültürel değerlerini ne kadar iyi tanır ve bu değerlerin önemini ne kadar çok kavrar ise gelecek nesillere doğru bir şekilde aktarması da o kadar kolay olur. Bireyin yaşadığı toplumun kültürünü koruması ve gelecek nesillere aktarmasında sosyal bilgiler dersi önemli bir yere sahiptir. Aynı zamanda yeni nesillerin yetiştirilmesi ve kültürel aktarımı sağlamada köprü görevi gören öğretmenler, içinde yaşadığımız kültürü yeni kuşaklara aktarma da önemli bir unsurdur.

“Kültür, bir millete şahsiyetini veren, diğer milletlerle arasındaki farkı tayine yarayan, tarihin seyri içerisinde teşekkül etmiş, o millete mahsus maddi ve manevi değerlerin ahenkli bütünüdür” (Bilgiç, 1979, s. 18). Dolayısıyla bir toplumu diğer toplumdaki ayıran özelliklerin başında yer almaktadır. Kültürel Miras ise “insani çabanın sonucu olan maddi (somut) veya maddi olmayan (soyut) eserler ile doğal çevredeki insani faaliyetlerin sonucu olan eserlerdir” (Yeşilbursa, 2011, s. 10). Kültürel miras bir ülkenin hayata bakış açısı, yaşam tarzı ve halkının ortak yaratıcı gücünü yansıtan ve birlikte hareket ederek maddi ve manevi eserler ortaya koymasındadır. Aynı zamanda geçmişte yaşamış olan uygarlıkların bıraktığı tarihi eserler ve kültürler bizim zenginliğimizin bir parçasıdır (Avcı & Memişoğlu, 2016). Geçmişte yaşamış uygarlıkların oluşturdukları tarihi ve kültürel zenginlikler eğitim vasıtasıyla gelecek kuşaklara aktarılmaktadır. Dyer (2007, s. 384)’ın ifade ettiği gibi “eğitim şüphesiz (antik veya modern fark etmeksizin) kültürün kalbindedir” ifadesiyle eğitim ve kültürün daima iç içe olduğu ve birbirlerini hem etkilediği hem de birbirlerinden etkilendiği görülmektedir. Dahası kültürel mirası doğru şekilde anlama, koruma ve yaşatma bilinci eğitimle gerçekleştirilmektedir (Bean, 1999). Kültürel miras eğitimiyle de öğrencinin, kendi yaşadığı doğal çevrenin tarihi ve kültürel değerleri hakkında kavrayışını, bilgisini ve farkındalığını artırmaktadır (Dönmez & Yeşilbursa, 2014).

Kültürel miras eğitimi verilirken, öğrencinin yakın çevresindeki kültürel miras öğelerinden başlayarak yakından uzağa ve bilinenden bilinmeyene doğru konunun somutlaştırılarak verilmesi onun bilgisini arttırmaktadır. Böylece öğrenci farklı zamanlarda yaşayan uygarlıkların değişik özelliklerini yorumlayabilme, onların yazıya dökülmemiş deneyimlerini ya da bilgilerini paylaşma ve geçmişi daha canlı bir şekilde “hayallerinde canlandırmasına” imkân sağlamaktadır (Avcı & Memişoğlu, 2016; Burke, 2003; Şimşek, 2003). Aynı zamanda geçmişten gelen kültürel miras öğelerini koruma ve gelecek nesillere aktarmada sosyal bilgiler dersi köprü görevi görmektedir.

Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras eğitiminin verilmesi toplumun tarihini, değerlerini ve kültürünü öğrenen bireyleri yetiştirmenin yanı sıra öğrencilerin kimlik gelişiminin desteklenmesi de amaçlanmaktadır (Demircioğlu, 2007). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı “kültür ve miras” öğrenme alanı ile Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öğe ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi, aile birliğine önem verme, kültürel mirasa duyarlılık ve vatanseverlik gibi değerlerle kanıt kullanma, zaman ve kronolojiyi algılama ile değişim ve sürekliliği algılama, araştırma ve empati, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma ile yaratıcılık ve eleştirel düşünme gibi becerilerini geliştirecek şekilde hazırlandığı

görülmektedir (MEB, 2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programında öğrenciye verilmesi beklenen içerik ve becerilerin neler olduğu açıkça belirtilmektedir. Bundan dolayı kültürel miras eğitimi verilirken karşılaşılan sorunların neler olduğu ve bu sorunlara neden olan etkenlerin belirlenmesi ve öğretmenlerin beklentilerine yönelik çözüm yollarının bulunması gerekmektedir. Kültürel miras eğitimi ile öğrencinin sorumluluk sahibi olması, öğrencide millet olma bilincinin oluşması, vatan sevgisi ve tarih bilincinin oluşması sağlanacaktır.

Kültürel miras eğitimine ilişkin araştırmalara bakıldığında kültürel miras eğitimiyle ilgili birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmalardan bazıları şunlardır. Öğrencilerin kendi geçmişlerini öğrenmeleri, farklı kültürleri tanımaları, geçmişle gelecek arasında bağlantı kurmalarından bahsedilmektedir (Sertkaya, 2010; Sidekli & Karaca, 2013). İlkokul öğrencilerinin somut kültürel mirasa ilişkin kendi yaşadığı doğal çevrenin tarihi ve kültürel değerleri hakkında kavrayışı ve bilgisi belirlenmektedir (Ulusoy, 2009; Yeşilbursa, 2013; Dönmez & Yeşilbursa, 2014). Öğrencilerle yapılan farklı çalışmalarda, onların kültürel mirasla ilgili alanlar hakkında bilgi, deneyim görüş, algı, tutum ve farkındalıklarının değerlendirildiği görülmüştür (Akkaya, 2017; Arkan & Doğan, 2013; Aslan & Çulha, 2008; Dönmez & Yeşilbursa, 2014; Gürdoğan Bayır & Çengelci Köse, 2019; Gürel & Çetin, 2019; Karakuş vd., 2011; Tuncel & Altuntaş, 2020; Sağ & Ünal, 2019; Uztemur vd., 2019). Avcı (2014) sosyal bilgiler dersinde kültürel miras eğitimine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri adlı tezinde öğrenci ve öğretmenlerin kültürel miras konusuna önem verdikleri ve kültürel miras konusunun sosyal bilgiler dersi kapsamında yer almasının önemli olduğuna değinmektedir. Gürel (2018) çalışmasında somut olmayan kültürel miras etkinliklerinin 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin somut olmayan kültürel miras unsurlarına yönelik tutumlarına etkisini incelemiş ve öğrencilerin somut olmayan kültürel miras kavramını doğru bir şekilde anlamlandırabildikleri ve somut kültürel miras kavramından ayırabildikleri, yöresel kültürel değerlere yönelik öğrenci farkındalığının ulusal değerlere göre daha yüksek olduğu, somut olmayan kültürel mirasın önemli bir parçası olan geleneksel çocuk oyunlarına yönelik öğrenci ilgisinin yüksek olmasına rağmen bu oyunların yeterince tecrübe edilmediği sonucuna ulaşmıştır. Arkan & Doğan (2013) çalışmasında sosyo ekonomik düzeyin kültürel mirasa yönelik başarıyı ve tutumu etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Aynı zamanda kültürel miras eğitiminde ve kimlik edinmede müzelerin de önemli bir yere sahip olduğundan bahsedilmektedir (Işık, 2013; Meydan & Akkuş, 2014; Özçelik-Tezel, 2007). Kültürel miras ve kültürel miras eğitimiyle ilgili daha pek çok çalışma yapılmış ve yapılmaktadır. Dere (2021) çalışmasında kültürel miras öğeleriyle ilgili belgeseller hazırlayan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tecrübelerini değerlendirmiştir. Kültürel mirasın en önemli işlevlerini; kültürün aktarımı, devamlılığı ve yaşatılması olarak gördükleri tespit edilmiştir. Bıyıklı (2010) tez çalışmasında kültürel miras öğelerinin Anadolu medeniyetleri ve Türk milletinin geçmişi konusundaki rolünü, kullanılan kültürel miras öğelerinin türlerini ve kültürel miras kavramının zaman içindeki değişimini tartışmıştır. Aynı zamanda farklı branşlarda öğretmenleri kültürel miras konuları ve öğretimi hakkındaki görüşleri ve öğretmen adaylarının kültürel mirasa yönelik algı, tutum, deneyim ve farkındalıklarına yönelik çalışmalar da mevcuttur (Akkuş vd., 2015; Avcı, 2014; Avcı & Memişoğlu, 2016; Avcı & Taşer, 2020; Azrak & Yalçınkaya, 2020; Cantürk, 2020; Dere, 2021; Öztürk vd., 2015; Tosun & Çalışkan, 2020).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültürel miras eğitimine ilişkin görüşlerinin neler olduğuna yönelik yapılan bu çalışma, uygulama içinde bulunan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde kültürel miras eğitimi nasıl verdikleri, hangi yöntem/teknik kullandıkları, kültürel miras eğitiminin sosyal bilgiler dersi içindeki yerinin ne olduğuna dair bilgi vermesi açısından önemlidir. Yapılan diğer çalışmalardan farklı olarak sosyal bilgiler dersinde kültürel miras eğitime yönelik konuların nasıl verildiği öğretmenlerin bakış açısıyla sunulmaya çalışılmıştır. Ayrıca öğrencilerin kendi kültürlerini tanımaları, kültürel değerlerine sahip çıkmaları ve sorumluluk bilincine sahip bireyler olarak yetişmelerinde sosyal bilgiler dersinin önemi ortaya çıkmıştır. Uygulamanın içerisinde bulunan öğretmenlerin kültürel miras eğitime yönelik farkındalıklarını ve duyarlılıklarını geliştirmesi bakımından alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmadan çıkan bulgular neticesinde tarihi kültürel miras eğitime yönelik yeni bir bakış açısı kazandırmak ve yapılacak diğer çalışmalara ilham vermesi amaçlanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras eğitimi nasıl gerçekleştirilmektedir?
- Öğrencilerin kültürel miras eğitimi hakkındaki bilgilerinin yeterlik düzeyi nedir?
- Kültürel miras eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
- Kültürel miras eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?
- Kültürel miras eğitiminde sosyal bilgiler dersinin yeri nedir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanmıştır. Araştırmada temel nitel araştırma deseni benimsenmiştir (Altheide & Johnson, 2011). Bu desen katılımcıların yaşamlarını nasıl yorumladıkları, oluşturdukları ve deneyimlerine ne anlam kattıkları üzerinde durulmuştur (Merriam, 2013). Bu çalışma da sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültürel miras eğitime yönelik düşünce ve deneyimleri öğrenilmeye çalışıldığından dolayı belirli bir durumun derinlemesine incelemesi yapılmaya çalışılmıştır. Bu araştırma, Kafkas Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı'nın 19.11.2020 tarih ve 15 sayılı oturumunun 28644117-905.02/ sayılı kararı ile alınan izin kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılı 1. döneminde Kars il merkezindeki 9 ortaokulda görev yapan toplam 17 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmaya az sayıda öğretmen alınmasının sebebi konunun derinlemesine araştırılmasına sağlamaktır. Araştırmada kolay ulaşılabilir durum örnekleme (Yıldırım & Şimşek, 2011) yararlanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır. Yapılan

bu araştırma, çalışma grubundan elde edilen bulgularla sınırlandırılmaktadır. Katılımcılara tanımlayıcı bilgilerine ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur:

Tablo 1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Deneyim
Ö1	K	28	1-5 yıl
Ö2	E	50	15 yıl üzeri
Ö3	K	40	6-10 yıl
Ö4	E	34	1-5 yıl
Ö5	K	36	6-10 yıl
Ö6	K	34	6-10 yıl
Ö7	E	43	15 yıl üzeri
Ö8	E	38	11-15 yıl
Ö9	E	46	15 yıl üzeri
Ö10	E	48	15 yıl üzeri
Ö11	E	36	6-10 yıl
Ö12	K	24	1-5 yıl
Ö13	K	41	6-10 yıl
Ö14	E	38	6-10 yıl
Ö15	K	34	1-5 yıl
Ö16	K	32	1-5 yıl
Ö17	E	40	6-10 yıl

Tablo değerlendirildiğinde; çalışma grubunun cinsiyete göre 9 erkek, 8 kadın katılımcı; deneyim olarak 1-5 yıl arası 5, 6-10 yıl arası 7, 11-15 yıl arası 1 ve 15 yıl ve üzeri 4 katılımcı görülmektedir. Dağılım genel anlamda dengeli olarak belirlenmeye çalışılmıştır.

Verilerin Toplanması

Yıldırım & Şimşek (2011) nitel araştırmayı, gözlem, görüşme ve doküman incelemesi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamaktadırlar. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültürel miras eğitime yönelik düşünce ve deneyimlerine dair görüşlerini tespit etmek amacıyla alanyazından (Yıldırım & Şimşek, 2011) yararlanılarak araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. “Kültürel miras eğitime” yönelik öğretmenlerin düşüncesini açığa çıkaracak nitelikte açık uçlu 6 adet soru kullanılarak taslak bir form oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun pilot denemesi yapılmıştır. Pilot uygulamadan elde edilen veriler, uzman görüşü olarak, 2 alan uzmanı akademisyen ve 1 bilim uzmanı sosyal bilgiler öğretmenin görüşlerine başvurulmuştur. Alan uzmanlarından gelen görüşler doğrultusunda form yeniden düzenlenmiş ve araştırmanın amacı bağlamında çalışma grubuna uygun hale getirilerek 5 soruluk son hali verilmiştir. Kars il merkezindeki 9 ortaokulda görev yapan toplam 17 Sosyal Bilgiler öğretmeniyle yüz yüze görüşme yapılarak çalışmanın nasıl yapılacağı ve katılımcıların bilgilerinin gizli tutulacağı hakkında bilgi

verilmiştir. Öğretmenlerle öğretmenler odasında yaklaşık 10-15 dakika süren görüşmeler yapılmıştır. Öğretmenler yapılan görüşmenin kayıt cihazıyla kayıt altına alınmasını istemedikleri için öğretmenden yazılı olarak görüşme sorularının cevapları alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin dökümü yapılmış ve veriler analiz edilmiştir. Verilerin analizinde doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilen betimsel analiz yöntemi kullanılmış ve veri analizinde verilerin kodlanması, kodlanan verilerde temaların belirlenmesi, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım & Şimşek, 2011) olmak üzere 4 aşama izlenmiştir. Analiz sürecinde ilk olarak, görüşme formların çözümlenmesi yapılmıştır. Katılımcıların görüşlerinin analizinde, benzer ifadelerle göre gruplamalar yapılmış ve ifadeler tablolar oluşturularak frekanslarla birlikte verilmiştir. Araştırmada elde edilen kodlar ve bulgular öğretmenlerin görüşme formundaki sorulara verdiği yanıtlar doğrudan alıntılarla gösterilmiştir. Görüşmeye katılan öğretmenlerin isimleri gizli tutulmuş ve öğretmenler Ö1, Ö2, Ö3...Ö17 olarak kodlanmıştır.

Elde edilen bulguların gerçeği yansıtabilmesi geçerlik, bu bulguların tutarlılığı ve tekrar edilebilirliği ise güvenilirlik olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak için; a) içerik analizinde her bir görüş formunu araştırmacı ve alan uzmanı bir kişi ayrı ayrı inceleyerek elde edilen analiz birimlerini karşılaştırmış ve farklı ifadelerin yer aldığı durumlarda söz konusu veri toplama aracı birlikte incelenerek ilgili analiz birimi yeniden düzenlenmiş, b) elde edilen veriler analiz edildikten sonra katılımcıların da onayını almak için öğretmenlerin görüşlerine sunulmuş, c) birden fazla kodlayıcı tarafından kodlanan veri setinin benzerlik oranları araştırmacıların bireysel etkisinden arındırılması ve güvenilirliği belirlemek açısından önemlidir (Fidan & Öztürk, 2015; Bozan & Ekinci, 2020).

Araştırmanın güvenilirliği, Miles & Huberman (1994)'ın formülü (Güvenirlik = Görüş Birliği / Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı x 100) kullanılarak hesaplanmıştır. İki farklı uzmanın yapmış olduğu kodlamalar arasındaki tutarlılık toplamda % 85 olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın birinci alt amacı olan “sosyal bilgiler dersinde kültürel miras eğitiminin nasıl gerçekleştiğine” dair soru sorulmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden alınan yanıtlara dair bulgular tablo 2 ve tablo 3’de verilmiştir.

a) Kültürel Miras Eğitiminde Kullanılan Yöntem/Tekniğe Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri

Tablo 2. Kültürel Miras Eğitiminde Kullanılan Yöntem/Teknikler

Kullanılan yöntem/ teknik	f	%
Anlatım	15	30
Soru-cevap	14	28
Beyin fırtınası	6	12
Gezi	4	8
Gözlem	4	8
Örnek olay inceleme	3	6
Tartışma	2	4
Gösterip yaptırma	2	4
Toplam	50	100

Tablo 2’de sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğu derslerinde düz anlatım (f=15) ve soru-cevap (f=14) yöntemini kullandıklarını ifade etmektedir. Bunun yanı sıra beyin fırtınası (f=6), gezi (f=4) ve gözlem (f=4) yöntem ve tekniğini kullanan öğretmen sayılarının birbirlerine yakın olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin derslerinde tartışma (f=2), gösterip yaptırma (f=2) ve örnek olay inceleme (f=3) yöntem/tekniklerini kullanan öğretmen sayısının çok az olduğu anlaşılmaktadır. Aşağıda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden örnekler yer almaktadır:

Derslerimde daha çok anlatım, soru-cevap ve beyin fırtınasını kullanıyorum.(Ö1)

Düz anlatım, tartışma, gösterip yaptırma ve soru-cevap yöntemini kullanıyorum.(Ö5)

Genellikle anlatım ve soru cevap yöntemlerini kullanıyorum (Ö6).

b) Kültürel Miras Eğitiminde Kullanılan Materyaller

Tablo 3. Kültürel Miras Eğitiminde Kullanılan Materyaller

Kullanılan materyaller	f	%
Akıllı tahta	14	25
Harita	10	18
Ders kitabı	9	16
Eba	5	9
Fotoğraflar	5	9
Bölgeye ait maket ve görseller	3	5
Slaytlar	3	5
Posterler	2	4
Yardımcı kaynak kitaplar	2	4
Diğer (afiş, dergi, tanıtım kartları, kart postallar, seyahatnameler, müzikler, kavram haritaları)	3	5
Toplam	56	100

Tablo 3’e göre sosyal bilgiler öğretmenleri kültürel miras konusunu işlerken sınıf içi etkinliklerde çoğunlukla akıllı tahtayı (f=14) kullanmaktadır. Sosyal bilgiler dersinde akıllı tahtanın kullanımı, soyut konuların somutlaştırılması ve öğrencilerin görsel anlamda kalıcı öğrenmelerine ortam hazırlamasına imkan tanımaktadır.

Harita (f=10) ve ders kitabını kullanan (f=9) öğretmen sayılarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Aynı zamanda öğretmenlerin çoğu konuyu anlatırken harita kullanmıştır. Dolayısıyla da kültürel miras eğitiminde harita kullanımının önemli olduğunu söylenebilir. Bunun yanı sıra Eba (f=5), fotoğraf (f=5), bölgeye ait maket ve görseller (f=3), slayt (f=3), poster (f=2) ve kaynak kitap (f=2) kullanan öğretmenlerin olmasına rağmen görsel materyalleri daha az kullandıkları anlaşılmaktadır. Görsel materyallerin az kullanılmasında akıllı tahtanın aktif bir şekilde kullanılması etkili olabilmektedir. Aşağıda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinden örnekler yer almaktadır:

Kültürel miras öğeleri görsel ağırlıklı olduğu için genellikle akıllı tahta ve haritayı kullanırken konu anlatmak içinde kitabı kullanıyorum. (Ö3).

Ders kitabı, akıllı tahta, öğrenciler tarafından yapılan yöremize ait kültürel miras öğelerine ait maket ve görseller kullanıyorum. (Ö5).

Görseller, videolar, haritalar, kartpostallar ve kavram haritaları kullanıyorum. Ayrıca öğrencilerden gezip gördükleri yerler ve bildikleri gezdikleri farklı kültürlerle ilgili seyahatnameler yazmalarını istiyorum. (Ö15).

Araştırmanın ikinci alt amacında “öğrencilerin kültürel miras eğitimi hakkındaki bilgilerinin yeterli düzeyine” dair soru sorulmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden alınan yanıtlara dair bulgular tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Kültürel Miras Eğitimi Hakkındaki Bilgilerinin Yeterlik Düzeyi

Kültürel miras eğitimi hakkındaki bilgilerinin yeterlik düzeyi	f	%
Yeterli değildir	16	94
Yeterlidir	1	6
Toplam	17	100

Tablo 4’de sosyal bilgiler öğretmenlerinin tamamına yakını öğrencilerin kültürel miras eğitimi hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmadıklarını (f=16) belirtmektedir. Hatta öğretmenler, öğrencilerin kendi yakın çevrelerinde olan kültürel miras öğelerinin bile farkında olmadıklarını ifade etmişlerdir. Aşağıda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinden örnekler yer almaktadır:

Hayır yeterli düzeyde değil. Çünkü öğrenciler kendi kültürlerine bile bazen yabancılar gibi bakıyor. (Ö1).

Öğrencilerin kültürel miras öğeleri hakkındaki bilgileri maalesef yeterli düzeyde değil. Ancak okuyarak, araştırarak ve içinde yaşadığı toplumun kültürel mirasını özümseyebilirler. (Ö4).

Yeterli düzeyde değil. En azından yakın çevredeki kültürel miras öğelerine geziler düzenlenebilir, yazılı ve görsel medyada daha fazla yer ayrılabilir. (Ö7).

Araştırmanın üçüncü alt amacında kültürel miras eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunların neler olduğu sorulmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden alınan yanıtlara dair bulgular tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Kültürel Miras Eğitiminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar

Karşılaşılan sorunlar	f	%
Öğrencilerin kültürel miras öğelerine yabancı olması	3	12
Gezi için prosedürlerin fazla olması	3	12
Maddi imkânsızlıkların olması	3	12
Öğrencilerin yaşadıkları bölgenin dışındaki yerleri bilmemesi	3	12
Öğrencilerin ilgilerini çekmemesi	2	8
Materyallerin yetersizliği	2	8
Ders saatinin az olması	2	8
Kalıcı öğrenmenin olmaması	2	8
Konunun somutlaştırılmaması	2	8
Diğer (sınıfların kalabalık oluşu, gelenek ve göreneklerin unutulması, okullardaki internet altyapısının uygun olmaması, akıllı tahtaların çalışmaması)	3	12
Toplam	25	100

Tablo 5’e göre sosyal bilgiler öğretmenleri, öğrencilerin kendi kültürel miras öğelerini tanımadıkları ve kültürel miras öğelerine karşı yabancı olduklarını (f=2) belirtmektedir. Öğretmenler, öğrencilere kendi kültürel miras öğelerini tanıtmak için gezi düzenlemek istemiş fakat hem gezi için prosedürlerin fazla olması (f=3) hem de öğrencilerin maddi imkânsızlıklarından (f=3) dolayı gezi düzenleyemediklerini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda öğretmenler, öğrencilerin kendi yaşadığı bölgenin dışındaki yerleri bilmemesi (f=3), konunun öğrencinin ilgisini çekmemesi (f=2), materyallerin yetersiz olması (f=2), ders saatinin az olması (f=2), kalıcı öğrenmenin olmaması (f=2) ve konunun somutlaştırılmaması (f=2) gibi çeşitli sorunlarla karşılaştıklarını belirtmektedir. Aşağıda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinden örnekler yer almaktadır:

Öğrencilerin ilgisini yeteri kadar çekmediği için zorluk yaşıyorum. (Ö10).

Kültürel miras öğeleri ile ilgili bir etkinlik yaparken ders saatlerinin az olması, müze ziyaretleri için taşıma sorunu, mevzuata bağlı kısıtlamalar ve sınıfların kalabalık olması sorun oluşturuyor. (Ö11).

Genellikle tarihi mekânlara ve müzelere gezi yaptırırım ve bu geziler için özellikle araç bulmak sıkıntılı oluyor. Şehir dışına yapılan gezileri içinde maddiyat gerekli olduğu için planlama aşamasında kalıyor ve gerçekleştiremiyorum (Ö14).

Araştırmanın dördüncü alt amacında kültürel miras eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm önerilerinin neler olduğu sorulmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden alınan yanıtlara dair bulgular tablo 6’de verilmiştir.

Tablo 6. Kültürel Miras Eğitiminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Çözüm önerileri	f	%
Öğrencilerin farklı yerleri gezip görmelerine imkan sağlanması	7	28
Ders materyallerinin artırılması	4	16
Ders saatlerinin artırılması	3	12
Somutlaştırma yapılması	2	8
Gelenek ve göreneklerin tanıtılması	2	8
Gezi prosedürlerinin hafifletilmesi	2	8
Diğer (kendi kültürlerinin tanıtılması, okuma ve araştırmalara ortam hazırlama, yaparak yaşayarak öğrenme ortamı oluşturma, okul imkanları iyileştirilmeli, okulların maddi imkanları artırılmalı, okullar ile belediyelerin işbirliği yapmaları)	5	20
Toplam	25	100

Tablo 6'de sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğu öğrencilerin farklı yerleri gezip görmelerine imkan sağlanması (f=7) gerektiğini ifade etmektedir. Öğrencilerin farklı yerleri görmelerine imkan sağlanması, onlarda kültürel miras eğitimine karşı bir farkındalık oluşmasını sağlayacaktır. Bazı öğretmenler ders materyallerinin artırılması (f=4) gerektiğini belirtmiştir. Çünkü sosyal bilgiler dersinde materyal ne kadar fazla kullanılırsa öğrencilerin derse karşı ilgilerinin artacağını anlaşılmaktadır. Ders saatlerinin artırılması (f=3), somutlaştırma yapılması (f=2), öğrencilere gelenek ve göreneklerin tanıtılması (f=2) ve gezi prosedürlerinin hafifletilmesi (f=2) gibi cevaplar veren öğretmenlerin sayısının da birbirine yakın olduğu görülmektedir. Öğretmenlerden alınan yanıtlara göre ders saatinin az olması öğretmenlerin düz anlatım yöntemini kullanmasına neden olmuştur. Aşağıda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinden örnekler yer almaktadır:

Gelenek ve göreneklerin tanıtılması ve bunlarla ilgili araştırma yaptırılması ve öğrencilerin gezip görmelerine imkân sağlanması. (Ö1).

Ders materyallerinin artırılması ve gezilerde prosedürlerin hafifletilmesi. (Ö2).

Ders saatlerinin artırılması buna bağlı olarak konulara ayıracağımız zamanın artması ve müfredatın genel olarak yaparak yaşayarak öğrenme temelli olması gerektiğini düşünüyorum. (Ö5).

Araştırmanın beşinci alt amacında kültürel miras eğitiminde sosyal bilgiler dersinin öneminin ne olduğuna dair soru sorulmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden alınan yanıtlara dair bulgular tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Kültürel Miras Eğitiminde Sosyal Bilgiler Dersinin Önemi

Kültürel miras eğitiminde sosyal bilgiler dersini önemi	f	%
Kendi kültürlerini tanımasını sağlama	6	22
Kültürel değerlerin kazandırılması	5	19
Kültürel miras öğelerine karşı duyarlılık kazanması	4	15
Kültürel aktarımda köprü görevi görmesi	4	15
Yaşadıkları yerin, ülkenin ve dünyanın kültürel miras öğelerini öğrenmeleri	4	15
Farkındalık oluşturma	2	7
Diğer (sorumluluk sahibi olma, millet olma bilinci olma, vatan sevgisi ve tarih bilinci oluşturma)	2	7
Toplam	27	100

Tablo 7’de sosyal bilgiler öğretmenleri, öğrencilerin kendi kültürlerini tanımaları (f=6) ve bireylere kültürel değerlerin kazandırılmasını (f=5) da sosyal bilgiler dersinin önemli olduğunu ifade etmektedir. Öğrencilerin kültürel miras öğelerine karşı duyarlılık kazanması (f=4), kültürel aktarımda sosyal bilgiler dersinin köprü görevi görmesi (f=4) ve yaşadıkları yerin, ülkenin ve dünyanın kültürel miras öğelerini öğrenmeleri (f=4) açısından sosyal bilgiler dersinin önemli olduğu öğretmenler tarafından belirtilmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin geçmişe yönelik farkındalık oluşturmalarının (f=2) yanı sıra onların sorumluluk sahibi olması, millet olma bilincinin oluşması, vatan sevgisi ve tarih bilincinin oluşmasında (f=2) önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Aşağıda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinden örnekler yer almaktadır:

Kültürel miras öğelerinin tanıtılması sosyal bilgiler dersinin konusudur. Bu öğelerin tanıtılmasında dersin önemi çok büyüktür. Bireyin kendi kültürünü tanımasına imkan sağlar (Ö2).

Sosyal bilgiler dersi sayesinde yaşadıkları yerin, ülkenin ve dünyanın kültürel miras öğelerini öğrenmeye ve bu öğelerin korunmasına yönelik duyarlılık ve sorumluluk sahibi oluyorlar (Ö3).

Geçmişle gelecek arasındaki kültürel aktarımda köprü görevi görmektedir (Ö4).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Kültürel miras eğitiminde öğrencinin ilgisini çekecek ve kalıcı öğrenmenin sağlanması için farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması gerekmektedir. Araştırmaya göre öğretmenlerin çoğu kültürel miras öğretiminde anlatım ve soru- cevap tekniğini tercih etmektedir. Çünkü öğretmenler ders saatinin az olması ve konunun yetiştirilebilmesi için bu yöntemi kullandıkları görülmektedir. Cantürk (2020), Pala & Şimşek (2017)’in çalışmalarında öğretmenlerin anlatım ve soru-cevap dışında diğer yöntem ve tekniğe yer vermedikleri bulgusuna rastlanmaktadır. Aynı zamanda öğretmenler imkânların elverdiği ölçüde gezi ve gözlem tekniğinin kullanılmasının faydalı olduğunu da belirtmişlerdir. Yapılan farklı çalışmalarda da aynı sonuçlara ulaşılmaktadır (Azrak & Yalçınkaya, 2020; Dönmez & Yeşilbursa, 2014). Öğrencilerin aktif olarak sürecin içerisinde yer almalarını sağlayacak etkinliklerin yapılması öğrencilerde derse yönelik ve kendi kültürüne dair olumlu duygu oluşturmalarını sağlamaktadır. Bazı öğretmenler ise gezi ve gözlem tekniği için uygun ortam ve imkân olmaması nedeniyle örnek olay inceleme, gösterip yaptırma ve beyin fırtınası gibi farklı yöntemleri kullandıklarını belirtmektedir. Sağ (2018) çalışmasında beyin fırtınası ve zihin haritası yöntemiyle işlenen dersten öğrencilerin keyif aldıklarını ve beyin fırtınası ve zihin haritası uygulamaları yapılırken sınıfın tamamının derse katıldığını ifade etmektedir. Avcı & Memişoğlu (2016)’nın kültürel miras eğitimine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerin görüşleri adlı çalışmasında öğretmenlerin genellikle sunuş ve beyin fırtınası yöntemini kullandıkları sonucuna ulaşırken müze gezileri ve kültür gezileri yapan öğretmenlerin sayısının az olduğunu da belirtmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri kültürel mirasla ilgili konuları öğretirken genellikle farklı materyalleri kullandıkları görülmektedir. Öğretmenler tarafından öğretim sürecinde öğrencinin ilgisini canlı tutabilecek, öğrenilecek konuyu görsel ve işitsel uyarıcılarla destekleyebilecek ve kalıcı öğrenmeyi sağlayabilmek için çoklu öğretim

ortamı oluşturulmaya çalışılmaktadır (Issa vd., 1999; Tosun & Çalışkan, 2020). Dolayısıyla sosyal bilgiler öğretmenleri daha çok görsel olarak akıllı tahta ve haritayı aktif olarak kullandıkları görülmektedir. Ulusoy (2009) çalışmasında kültür ve mirası yansıtan çeşitli görsel unsurların kullanılması gerektiğini ve sosyal bilgiler dersinde daha çok harita ve fotoğraf gibi çeşitli görsellerin kullanımının öğrenmeyi kolaylaştıracağını belirtmektedir (Ulusoy & Gülüm, 2009). Kültürel miras eğitiminde kullanılan resimler ve diğer imgeler gelecek nesillere, geçmişte yaşanmış kültürlerin yazıya dökülmemiş deneyimlerini ya da bilgilerini paylaşma olanağı sağlamaktadır (Burke, 2003: s. 13). Aynı zamanda geçmişi daha canlı bir şekilde “hayalimizde canlandırmamızı” imkân sağlar (Şimşek, 2003). Sağ (2018) da power-point sunusu, video gibi materyallerle desteklenen dersten öğrencilerin keyif aldıklarını belirtmektedir. Cantürk (2020) yaptığı çalışmada bazı öğretmenlerin EBA ve Morpa Kampüs gibi eğitsel platformlardaki animasyon film ve videolardan yararlandıkları görülmektedir. Bundan dolayı kültürel miras öğretilirken farklı görsellerin kullanılması öğrencilerin ilgi ve dikkatini derse çekmesine ve kalıcı öğrenmenin oluşmasına ortam hazırlamaktadır. Yapılan çalışmada öğretmenler çoğu ders kitabını aktif olarak kullanmaktadır. Bunun yanı sıra kaynak kitap ve çeşitli dergilerden de faydalandıklarını görülmektedir. Cantürk (2020) ve Polat (2016) çalışmalarında öğretmenlerin farklı materyal olarak genellikle yardımcı kaynak kitap ve ders kitabı kullandıkları belirtilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tamamına yakını, öğrencilerin kültürel miras eğitimi hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmadıkları görüşündedir. Öğrencilerin kendi yakın çevresindeki kültürel miras öğelerini çok iyi bilmedikleri ve öğrenmek için çok çaba sarf etmedikleri öğretmenlerden alınan yanıtlardan anlaşılmaktadır. Benzer çalışmalarda da kültürel mirasla ilgili konularda öğrencilerin bilgilerinin yeterli olmadığına sonucuna ulaşılmaktadır (Arıkan, 2012; Arıkan & Doğan, 2013).

Sosyal bilgiler öğretmenleri kültürel miras eğitiminde öğrencilerin kültürel miras öğelerine yabancı olmaları, öğrencilerin yaşadıkları bölgenin dışındaki yerleri bilmemesi, gezi için prosedürlerin fazla olması gibi farklı sorunlar yaşadıklarını belirtmektedirler. Benzer çalışmalar da öğretmenlerin izin için prosedürlerin çok olmasından dolayı müze ve ören yeri gibi kültürel miras öğelerinin bulunduğu zengin alanlara yapılan gezileri fazla tercih etmedikleri görülmektedir (Avcı, 2014; Avcı & Memişoğlu 2016; Azrak & Yalçinkaya, 2020). Aynı zamanda materyallerin yetersizliği, ders saatinin az olması ve öğrencilerin konuyu somutlaştıramaması öğretmenlerin dile getirdikleri sorunlar arasında yer almaktadır. Konuların anlatımında materyal eksikliğinden kaynaklanan sorunlar ve kültürel miras öğeleri ile ilgili görsel materyallerin yetersiz olması nedeniyle öğrencilerin konuyu somutlaştıramadığı benzer çalışmalarda da ifade edilmektedir (Avcı, 2014; Azrak & Yalçinkaya, 2020). Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras öğelerinin tanıtılması için sınıf dışı etkinliklere daha fazla yer verilmesi gerekmektedir. Öğretmenlerden alınan yanıtlara göre sınıf dışı ortamlardan, edebi ürünlerden ve kültürel etkinliklere yeterince yer verilmediği görülmektedir. Çengelci (2013) tarafından yapılan araştırmada sosyal bilgiler dersi kapsamında kültürel etkinliklerden, sınıf dışı mekânlardan, edebi ürünlerden ve kültürel etkinliklerden yeterince yararlanılmadığı belirtilmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğu kültürel miras eğitiminde karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik olarak öğrencilerin farklı yerleri gezip görmelerine imkan sağlanması gerektiği alınan yanıtlar arasındadır. Öğrencilerin farklı yerleri gezip görmeleri onların tarihsel düşünme becerilerini geliştirmelerine ortam hazırlamaktadır. Yılmaz & Şeker (2011) 6.-7. sınıf öğrencileri, müze gezilerini sosyal bilgiler dersi için yararlı gördüklerini ve tarihsel düşünme becerilerinin gelişmesine yardımcı olacağını ifade etmektedir. Aynı zamanda sosyal bilgiler öğretmenleri ders materyallerinin artırılması ve somutlaştırmanın yapılması gerektiğini belirtmiştir. Avcı & Memişoğlu (2016) da müze-ören yeri gezilerine ağırlık verilmesi, okullarda kültürel etkinliklerin artırılması, afiş çalışması yapılması, konuların görsellerle zenginleştirilmesi gibi çeşitli etkinliklerin yapılması gerektiğini dile getirmektedir. Sosyal bilgiler dersi anlatılırken öğrencilere sunulan farklı materyal ve görsel malzemeler sayesinde öğrenci ilgi ve dikkatini derse verir ve böylece öğrenme somutlaştırılarak kalıcı öğrenmenin oluşmasına ortam hazırlanır.

Kültürel miras eğitiminde sosyal bilgiler dersi önemli bir yere sahiptir. Çünkü bireylerin kendi kültürlerini tanımlarına imkan sağlamaktadır. Özelliklerde kültürel miras öğrenme alanı ile öğrenciler Türk kültürünü oluşturan temel öğeleri tanır, ulusal bilincin oluşmasını sağlayan kültürün korunması ve geliştirilmesi gerektiğini bilir ve kültürel öğelerin bir toplumun ulusal kimliğinin oluşmasındaki önemini fark ederler (Arıkan, 2012). Bunun yanı sıra öğrencilere kültürel değerlerin kazandırılması, kültürel miras öğelerine karşı duyarlılık kazanmasına, kültürel aktarımda köprü görevi görmesine imkan sağladığı da öğretmenler tarafından belirtilmektedir. Benzer çalışmalarda da bireylerin kendi kültürünü tanıma, koruma ve geliştirme (Akkuş vd., 2015; Avcı & Taşer, 2020; Gürel, 2018; Sertkaya, 2010), maddi ve manevi kültürel miras öğelerinin kucaklamak ve koruyucu yaklaşımlarda bulunma (Bean, 1999; Taylor,2004) gibi önemli işlevlerinin olduğu ilgili çalışmayı destekler niteliktedir. Bunun yanı sıra öğretmenler öğrencilerde farkındalık ve sorumluluk bilinci oluşturması gerektiğini ifade etmektedir. Öğrencilerin kültürel miras unsurları ile ilgili deneyimleri onların bu unsurlara yönelik farkındalık ve ilgilerini artırdığı, sorumluluk bilincine sahip bireyler yetiştirildiği ve koruma bilinci geliştirdiği yapılan çalışmalarda da ortaya konulmaktadır (Akkuş vd., 2015; Avcı & Taşer, 2020; Çelepi, 2016; Garcia & Michaelis, 2001; Gürel, 2018; Işık, 2013; Öztürk vd., 2015; Yeşilbursa, 2011). Bunun yanı sıra sosyal bilgiler öğretmenleri kültürel miras eğitimi sayesinde öğrencilerin yaşadıkları yerin, ülkenin ve dünyanın kültürel miras öğelerini öğrenmelerine ortam hazırladığını belirtmektedir. Avcı ve Memişoğlu (2016) da kültürel miras eğitimiyle çocukların sadece kendi miras öğelerini değil evrensel miras öğelerini tanımlarına olanak sağlayacağını dile getirmektedir.

ÖNERİLER

- Öğretmenlere göre kültürel miras eğitiminde tarihi ve kültürel alanlara yönelik gezilere ağırlık verilmelidir. Planlanan geziler belediyeler ya da yerel yönetimlerle sağlanmalıdır. Planlanan geziler için belediyeler yada yerel yönetimlerden gerekli araç ve kaynak temini sağlanmalıdır.
- Gezi için prosedürler hafifletilmelidir. Gezi için yasal prosedürlerin çok fazla olmasından dolayı öğretmenler bu prosedürleri yerine getirmekte zorlanmaktadır.

- Okullar görsel materyaller açısından zenginleştirilmelidir. Çünkü öğrencinin somutlaştırma yapmasına imkân sağlanmalıdır.
- Kültürel miras eğitimine yeterince zaman ayırabilmek için sosyal bilgiler ders saati arttırılmalıdır.

Etik Metni

“Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazar(lar)a aittir.”

Yazarın Katkı Oranı Beyanı: Araştırmacının katkı oranı beyanı % 100’dür.

KAYNAKÇA

- Akkaya, M. (2017). Nazilli’deki kültürel ve tarihi değerlere ilişkin öğrenci görüş ve bilgilerinin incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8, 226-239.
- Akkuş, G., Karaca, S. & Polat, G. (2015). Miras farkındalığı ve deneyimi: Üniversite öğrencilerine yönelik keşifsel bir çalışma. *Akademik Bakış Dergisi*, 50, 71–81.
- Altheide, D.L., & Johnson, J.M. (2011). Reflections on interpretive adequacy in qualitative research. In N. K. Denzin, & Y. S. Lincoln (Eds.), *The SAGE handbook of qualitative research* (pp. 581-594). Sage.
- Arıkan, İ. & Doğan, Y. (2013). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin kültürel mirasla ilgili başarı düzeyleri ve tutumlarının bazı değişkenlerce incelenmesi (Adıyaman örneği). *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(5), 30-64. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.730>
- Arıkan, İ. (2012). *İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin kültürel miras ile ilgili başarı düzeyleri ve tutumlarının bazı değişkenlerle incelenmesi (Adıyaman örneği)* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Adıyaman Üniversitesi.
- Aslan, E. & Çulha, B. (2008). Kimiz biz?. Türkiye’deki ilköğretim okullarında “ulusal kimlik” ve “kültürel miras eğitimi. M. Safran & D. Dilek (Ed.), *21. yüzyılda kimlik, vatandaşlık ve tarih eğitimi* içinde (s. 133-152). Yeni İnsan Yayınevi.
- Avcı, M. (2014). *Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras eğitime ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Avcı, M. & Memişoğlu, H. (2016). Kültürel miras eğitime ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *İlköğretim Online*, 15(1), 104-124.
- Avcı, M. & Taşer, S. (2020). Sosyal bilgiler dersinde kültür ve miras öğrenme alanının sosyal bilgiler öğretim programı üzerinden incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(111), 368-385. <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.46416>
- Azrak, S., & Yalçınkaya, E. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihi kültürel miras eğitime ilişkin görüşleri (Denizli şehri örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(3), 1307-1320. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3866>
- Bean, G. (1999). *Eskiçağda Güney Kıyıları*. (çev. İ. Delemen ve S. Çokay). Arion Yayınevi.

- Bıyıklı, S. G. (2010). *Representation of cultural heritage in textbooks: Examination of the illustrations in the 4th and 5th grade social studies textbooks (1974-2009) in Turkey* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Koç University.
- Bilgiç, E. (1979). Kültür nedir, ne değildir?. *Milli Eğitim ve Kültür Dergisi*, 1(3), 15–22.
- Burke, P., (2003). *Afişten heykele minyatürden fotoğrafa görgü tanıkları*, Kitap Yayınevi.
- Cantürk, A. (2020). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültür ve miras öğrenme alanına yönelik sınıf içi uygulamalarının incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Trabzon Üniversitesi.
- Çelepi, M. S. (2016). Somut olmayan kültürel miras ve üniversite gençliği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(3). 15–35. <https://doi.org/10.30803/adusobed.288155>
- Çengelci, T. (2013). Sosyal bilgiler dersinde yararlanılan toplumsal ve kültürel kaynakların belirlenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 43(12), 219-236.
- Demircioğlu, İ. H. (2007). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar* (2. baskı). Anı Yayıncılık.
- Dere, İ. (2021). Learning the cultural heritage by documenting: Field experiences of teacher candidates of social studies. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 43, 108-121.
- Dönmez, C. & Yeşilbursa, C. C. (2014). Kültürel miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarına etkisi. *İlköğretim Online*, 13(2), 425-442.
- Dyer, A. (2007). Inspriation, enchantment and a sense of wonder...can a new paradigm in education bring nature and culture together again?. *International Journal of Heritage Studies*, 13(4-5), 393-404. <https://doi.org/10.1080/13527250701351106>
- Garcia, J. & Michaelis, J. U. (2001). *Social studies for children*. Allyn and Bacon.
- Gürdoğan-Bayır, Ö. & Çengelci-Köse, T. (2019). Kültürel miras ve korunmasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri. *Kastamonu Education Journal*, 27(4), 1827-1840.
- Gürel, D. & Çetin, T. (2019). A qualitative study on the opinions of 7th grade students on intangible cultural heritage. *Review of International Geographical Education Online (RIGEO)*, 9(1), 32-62.
- Gürel, D. (2018). *Somut olmayan kültürel miras etkinliklerinin 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanımı* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Issa, R. R. A., Cox, R. F. & Killingsworth, C.F. (1999). Impact of multimedia- based instruction on leamig and retention. *Journal of Computing in Civil Engineering*, 13, 281-290. [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)0887-3801\(1999\)13:4\(281\)](https://doi.org/10.1061/(ASCE)0887-3801(1999)13:4(281))
- Işık, H. (2013). The effect of education-project via museums and historical places on the attitudes and outlooks of teachers. *International Journal of Academic Research*, 5(4), 300-306. <https://doi.org/10.7813/2075-4124.2013/5-4/B.45>
- Karakuş, U., Çepni, O. & Kılcan, B. (2011). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin turizme yönelik görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Safranbolu’da nicel bir çalışma). *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 85-97.
- MEB (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Milli Eğitim Bakanlığı.

- Meydan, A. & Akkuş, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasındaki önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 29, Ocak, 402-422. <https://doi.org/10.14781/mcd.92390>
- Özçelik-Tezel, C. (2007). Ulusal kimliğin oluşumunda müze ve toplum ilişkisi: Singapur. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(20), 133-155.
- Öztürk, A., Kılıçarslan, D., Demir, Y. & Caber, M. (2015). Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin Türkiye kültürel miras unsurları ile ilgili bilgi ve deneyimlerinin tespiti. 16. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı, 1-23.
- Pala, F. & Şimşek, A. (2017). Sosyal bilgiler derslerinde tarihlerin (Dates) öğretimi. *Turkish History Education Journal*, 5(1), 136-156.
- Polat, S. (2016). *Sosyal bilgiler eğitiminde doğal ve kültürel varlıklara yer verilme düzeyinin incelenmesi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Giresun Üniversitesi.
- Sağ, Ç. & Ünal, F. (2019). Öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin farkındalıklarının belirlenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(4), 1550-1560.
- Sağ, Ç. (2018). *İlkokul sosyal bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras eğitime yönelik etkinlik temelli bir eylem araştırması* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Bartın Üniversitesi.
- Sertkaya, B. K. (2010). *İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler dersi öğretiminde kültür aktarımı ve kültürel kimlik geliştirme* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Balıkesir Üniversitesi.
- Şimşek, A. (2003). Tarih öğretiminde görsel materyal kullanımı. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 143-157.
- Taylor, K. (2004). Cultural heritage management: A possible role for charters and principles in Asia. *International Journal of Heritage Studies*, 10(5), 417-433. <https://doi.org/10.1080/1352725042000299045>
- Tosun, T., & Çalışkan, H. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen ve öğretmen adaylarının kültür ve miras öğrenme alanına ilişkin pedagojik içerik bilgilerinin incelenmesi. *Journal of Interdisciplinary Education: Theory and Practice*, 2(1), 1-22.
- Tuncel, G. & Altuntaş, B. (2020). İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin kültürel miras algısı: Göstergibilimsel bir analiz. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 6(1), 123-140.
- Ulusoy, K. (2009). Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanının işlenişinin 4. ve 5. sınıf öğrencileri tarafından değerlendirilmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler e-Dergisi*, 18, 1-26.
- Ulusoy, K. & Gülüm, K. (2009). Sosyal bilgiler dersinde tarih ve coğrafya konuları işlenirken öğretmenlerin materyal kullanma durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 85-99.
- Uztemur, S., Dinc, E. & Acun, I. (2019). Teaching social studies in historic places and museums: An activity based action research. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 5(1), 252-271.
- Yeşilbursa, C. C. (2011). *Sosyal bilgilerde miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa karşı tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi* [Yayınlanmamış doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.

Yeşilbursa, C. C. (2013). Altıncı sınıf öğrencilerinin somut kültürel mirasa yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 405-420.

Yıldırım, A & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, K. & Şeker, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin müze gezilerine ve müzelerin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 1(3), 21-39.